

SOPHIE ELKAN

Fyrsti minuter

Ur *Med sordin* (1891)

Lokomotivet lät höra en lång, utdragen hvissling.

– Nå äntligen! ljud det från ena hörnet af kupén, där Ida Löwe satt och såg ut genom fönstret. Hon reste sig upp och sträckte litet på sig.

– Det har varit en lång dag – fjorton timmar – sedan klockan sju i morse!

– Det är också en ansenlig sträcka mellan Triest och Wien, och den här sista timmen tycker jag har gått märkvärdigt fort, sade hennes man, i det han plockade ner plaidremmen och nattsäckarne ur nätet. Så såg han på sin klocka.

– Nej, men det är ju inte Wien, vi skola inte vara framme förr än nio och tretti och hon är inte nio än. Det måtte vara *Baden*, ja visst, vi ha fyrsti minuter kvar.

– Hvad säger du, fyrsti minuter? En halftimme och tio minuter – jag som trodde vi voro framme; jag är så förfärligt trött!

– Se, så mycket folk det är på stationen. Nu lära vi inte få vara ensamma längre! Hvad var det jag sa’?

Dörren till kupén rycktes upp, och ett fruntimmer kom in. Ingen fin dam; en anspråkslös, nästan tarflig dräkt, med en kort handske på och den andra i handen, en röd, stor arbetshand. Hon såg sig förvirrad omkring, man märkte, att hon var ovan att resa. Så slog hon sig ner midt emot fru Löwe.

– Kanske jag stör herrskapet? sade hon på någon sydtysk dialekt, jag skulle egentligen resa i tredje klass, men det finns ju ingen tredje klass på det här tåget – och så visade konduktören mig in hit.

– Här är godt om plats, sade fru Löwe, i det hon flyttade undan plaidremmen, som var placerad bredvid den nykomna och som denna synbarligen ej vågade rubba.

– Oh Gott bewahr, jag sitter bra, hur som helst! Gnädige Frau vet väl inte, när vi äro framme i Wien?

– Om fyrti minuter.

– Är det så långt? frågade hon med trött ton.

– Det är väl inte långt.

– Jag trodde, det bara var en halftimme med snälltåg.

– Nå, tio minuter mer eller mindre har ju ingenting att betyda, invände fru Löwe litet otålig. Hon var trött och började tycka, att det nya resällskapet var väl konversabelt.

– Jo, tio minuter är mycket för den, som är orolig och har ondt om tid, svarade fruntimret, i det hon vaggade med hufvudet, och lät höra ett sakta stönande, nästan en kvidan.

Hon var synbarligen för nervös och upprörd, för att ej nolens volens meddela sig med den första bästa. När fru Löwe märkte det, gjorde det henne ondt, och hon började resignera. Hon vände sig om mot den främmande och betraktade henne uppmärksammare. Det var inte något vackert eller intressant ansikte, ej heller såg hon synnerligen ung ut, troligen var hon några och tretti år; men de grofva dragen upplystes af ett par mörka, ångestfulla, nästan feberglödande ögon. Det var en röd kant kring dem, som tydde på nattvak och tårar Hon såg ut som en handtverkare- eller småborgarefru eller något dylikt. Det tycktes vara henne omöjligt att sitta stilla många minuter, än tog hon fram ur fickan en sliten portmonnä och såg igenom dess innehåll, lade kopparslantarne i ett fack och silfverpängarne – de voro ej många – i ett annat, än gick hon fram till fönstret och sökte med blicken genomtränga mörkret, än öppnade hon locket på den lilla korg, hon medförde, hennes enda bagage, och vecklade omsorgsfullt tidningspapper om några små flaskor, som lågo där.

– Är die Gnädige från Berlin? frågade hon.

– Nej, jag är från Sverige.

– Ack ja, Sverige, det känner jag mycket väl till, det är därifrån vi få de svenska tändstickorna.

– Ja, svarade fru Löwe småleende åt sitt lands berömmelse.

Och die gnädige Frau skall till Wien, det är då den vackraste stad på jorden! Känner die Gnädige till Penzing?

– Nej, jag kommer till Wien för första gången.

– Det är en af förstäderna, dit skall jag, jag har mitt lilla barn inackorderadt där, och i går afton, just vid den här tiden, fick jag bref från fosterföräldrarne, att min lille gosse var illa sjuk, något åt strupen – de trodde att han skulle dö! De skrefvo att jag för all del skulle komma genast, med första morgontåget. Men det kunde jag omöjligt, det var klart det!

– När ert barn behöfde er, fick det väl gå framför allt annat, sade fru Löwe med litet skärpa i rösten.

– Ja visst, men se, jag är kokerska i hotell Grünen Baum i Baden, och jag kan naturligtvis inte vara borta på dagen, det är så mycket att göra nu midt i säsongen, alla rummen äro upptagna af fina herrskap, som *måste* ha sitt, och inte kunde jag i hast få någon att sätta i mitt ställe. Så fick jag vänta tills i afton. Men Herre Gud, en sådan natt och dag det varit. Inte en blund har jag fått i mina ögon på hela natten, utan legat och vändt och vridit på mig och tänkt: kanske min lille Ludwig dör just nu. Det var en riktig välgärning, när det

blef dager. Men dagen har varit ännu värre! Jag har naturligtvis inte kunnat ha tankarne med mig som vanligt, och den ena anmärkningen efter den andra har skickats ner till köket, soppan var för salt, grönsakerna inte tillräckligt kokta och en af herrarne klagade till och med på hönsfrikassén, som jag annars alltid brukar få beröm för. Herrn *hade* rätt, jag hade glömt saffran, tänk gnädige Frau, glömt saffran på hönsfrikassé, då kan man tänka hur det står till inom en! Du käre Gud, när hjärtat stelnar af ångest för ens enda barn – och ett sådant barn som min lille Ludwig! Doktorn, som ser till honom, säger att han är ett riktigt litet under för att bara vara aderton månader! Han går och talar som en stor människa och känner igen mig, fast han ser mig så sällan! Och jag har skaffat honom kläder som ett riktigt herrebarn, spetsar på linnena och en liten sammetsblus, nå ja, det är hans bästa, om hvardagarne har han en yllekolt, en rödrutig och grå, som tål fläckar, man kan ju inte låta dem gå med söndagsstassen om hvardagarne, då räcker det minsann inte länge. Ach Du lieber Gott, om jag nu skulle mista honom! Och hon vaggade fram och åter.

– Det är nog inte så farligt, ni skall få se att er lille gosse lefver, sade fru Löwe.

– Ja, hur som hälst, om lille Ludwig lefver eller är död, så *måste* jag vara tillbaka i mitt kök klockan half sex i morgon bittida. Det var på det uttryckliga vilkoret, jag fick resa. Herrskapen skola ha färskt bröd till frukosten, vi baka klockan

sex; degen lofvade die Sophie att göra i ordning. Tåget går half fem, så det blir inte mycket tid att vara därborta; jag är nog inte framme förr än vid elfvatiden, det är ett drygt stycke att gå.

– Finns det ingen spårvagn ditut?

– Jo, nästan fram, men det kostar alltid femton kreutzer, och de behöfvas bättre till medicin, om han lefver, och är han död, så kostar det också, allting kostar för den fattige – och jag vill inte att han skall komma i jorden som ett fattiglik. O, hvad man har för bekymmer i världen, brast hon ut efter ett ögonblicks tystnad.

– Åja, ingen går fri, sade fru Löwe, med tankarne långt borta.

– Ja, men det värsta är, att man inte kan lita på någon!

– Äro inte fosterföräldrarne snälla mot barnet?

– Jo, det får man väl hoppas, men nu tänkte jag på unsere Sophie, underköksan. Hon lofvade påminna mig, att jag skulle lemna ut mjölet, innan jag reste, och så glömde hon det, naturligtvis, så nu är inte degen knådad, tills jag kommer. Herre Gud, hur skola vi nu få baket färdigt i tid! Å, ett sådant elände! Om bara den dumma varelsen tänkte på att låna mjöl i något af de andra hotellen, men det kan man väl inte begära, när man inte själf är med och ordnar och ställer. Jag borde aldrig ha' rest, jag visste ju, att det skulle gå på tok därhemma, så fort jag vände ryggen till ... Hur långt är det kvar?

– Precis en kvart.

– Gnädige Frau tror väl inte, att tåget är försenadt?

– Nej, det är det inte.

– En hel kvart till, går det inte ovanligt långsamt, tänk, om jag skulle komma för sent!

– Det gör ni nog inte. Så länge det är lif, är det hopp!

– Tror ni det verkligen, sade den främmande utan att tänka på, att det vänliga tonfallet var mer tröstande än själfva orden. Gnädige Frau har kanske själf en liten gosse, så hon vet hur det käns!

Fru Löwe svarade icke. Hon såg ut genom fönstret, under det hennes reskamrat öppnade locket på korgen, tog ur proppen på en af medikamentsflaskorna och luktade på innehållet.

– Jag tyckte det var säkrare att köpa litet medicin i Baden. Allting är så fasligt dyrt i Wien, fru värdinnan har ett litet barn, som har sådana där attacker som min Ludwig, och hon sa', att det här skulle vara bra! Om jag hade fått fara ut med ett senare tåg i morgon, hade jag haft tid att köpa litet fisk till middagen, vi ha inte haft någon skaplig fisk på matsedeln den här veckan, och der Herr Geheimrath tycker så mycket om fisk, men vår uppköpare förstår alls inte att passa på. Nu kunde jag ha gjort det själf, men i afton är det för sent och i morgon bittida för tidigt. Får jag fråga hur mycket klockan är?

– Nio och tjugo!

– Gudskelof, det går ju fast det går långsamt.

Jag undrar om min lille gosse skall känna igen mig, när jag kommer så här midt i natten. Fyra och en half timme kan jag vara där, det har jag räknat ut. Jag lägger mig naturligtvis inte, jag skulle i alla fall inte få någon ro, och så är det alltid något att se öfver och laga på barnets kläder, en sådan där fostermor hinner ju inte, hon har fem egna, och så frågar hon naturligtvis inte så mycket efter, om allt är som det skall vara, som en mor gör. Nu, när hon väntar mig, är nog allt bra, men sist då jag var inne i Wien för hotellets räkning och kvistade ut till Penzing, utan att ha skrifvit, så hade hennes Heinrich min Ludwigs rödrutiga klädning på! Det är inte rätt handladt mot en stackare, som sliter och sträfvar för att ha *sitt* barn helt och rent. Nej, *lita* kan man inte på någon! Jag undrar just, om die Sophie skiftar isen på köttet, annars äro vi då rent olyckliga, allt förfar ju i den här värmen! Månne det är nyttigt för strupåkommor att det är så varmt, för då vill jag visst inte klaga! Vet die Gnädige det?

– Nej.

– När gossen fyller tio år, blir det mycket lättare, för då får han hjälp af en kassa, där fadern satt in pengar åt honom!

– Hvar finns han?

Hon låtsade ej höra frågan. – Ja, bara han får lefva, när man sträfvat öfver det värsta och har så mycket glädje af honom! Herre Gud, vi äro visst framme!

– Nej, det är Meidling, om fem minuter!

– Hade han dött, när han var helt liten, då hade det icke varit en sådan sorg, han var så eländig, när han föddes. Jag hade slitit så förfärligt ondt, innan jag fick platsen i hotellet, och så var det midt i inläggningstiden, han kom till. Vi hade lyckligtvis fått undan ärterna och höllo på med gurkorna, då jag blef sjuk. Ja, det var ett elände, pickelsen fick jag lämna ur händerna, den blef också fördärfvad. Jag visste inte, hvad jag skulle ta mig till med barnet, tills doktorn rekommenderade det här folket i Penzing. Kläderna hade jag sytt på fristunderna, knypplade spetsar på alla linnena, ett och ett halft dussin!

– Gott im Himmel, nu ser jag lyktorna i Wien! Äro vi redan framme! Då vet jag om en timme, hur det är. Det är nästan bättre att ingenting veta! Under det jag suttit här och talat, har jag tyckt att allt var som det skulle, men nu kommer ångesten igen! Nej, låt mig, gnädige Frau!

– Tack, det behöfs inte, uppehåll er för all del inte!

– Jo visst, se här är väskan och plaiden, och paraplyn hör väl också dit. Der gnädige Herr tog nattsäcken.

– Nej, ni får inte, skynda, se här till en fiaker, så kommer ni fortare!

– Tack, tusen tack! Mycket nöje i Wien! Nej, inte skall die Gnädige ...!

Fru Löwe räckte henne korgen med
medikamentflaskorna.

– Lycka till att få behålla ert lilla barn, sade
hon sakta,

– Ack ja, so Gott will! Küß die Hand,
gnädige Frau!

Och hon försvann i människovimlet på
perrongen.

– Nå, ser du, nu äro vi framme, de fyrti
minuterna gingo ju fort nog, sade Löwe, som
sofvit öfver dem. Nej, hvad ni pratade och gick på!
Hvem var det?

– Det vet jag inte, jo – en tjänande syster!

– En nunna, hvad säger du?

– Nej, en moder.

Säkerligen uppväckte de orden ett vemodigt
minne, ty han klappade henne ömt på axeln, då
han hjälpte ner henne ur kupén, och hennes ögon
stodo fulla af tårar.